

נאמר של נייר

היו כאלה שחלמו בעוד חבריהם רקדו הורה. היו

כאלה ששתו כרת, ואחרים היו בודדים וחשו

במילחמה המתרגשת ובאה, שהפילה עצב עמוק על ליבם

29 בנובמבר בספרות

פתיח

אחד ממיבחי הגדולים של ספרות אמת מצוי בכותרת המודרנה הישיר של ספרות זו ושל מחבריה עם מתח האי-רועים ההיסטוריים, מתח המודרנות שיש בו כוח עמידה נוכח ממד הזמן. השבוע, כשלושה-השנה יצביע על ה-29 בנובמבר, וקריין טלוויזיה יזכיר בסוף מהדורת מבט, כי השבוע לפני 33 שנה החליטה עצרת האומות-המאוחדות על הקמתה אל מדי-נתיישוראל בחלק מן הארץ, תוכל הספ-רות לערוך את מאזן האמת שלה.

הספרות שעסקה באותו אירוע הצליחה ליצור קשת של הצגת תחושות ותיאורים, החל מעליצות מופגנת וכלה בעצב עמוק. יש בכוחה של קשת תיאורים זו להציג מיבחי ישר של ספרות וסופרים. מרחק מדהים התהווה בין קיטש-ציוני-מתקתק, שנועד לשרת, להאדיר ולשבח מיסגרות שילטוניות-אידיאולוגיות, ואותו עצב עמוק של חששות-אמת, שמרשת יותר את האמת ההיסטורית העומה מאשר את מחבריה.

להלן סיפור ה-29 בנובמבר 1947 — החל בסופר-העט של הציונות **ליאון יוריס**, דרך הסופרים יהו"דה בורלא ומשה שמיר בעלי-צוהם, התלהבותם ונרגשותם המאוד מזויי-פות ובלתי-אחראיות המבהינה הספרי-תית, וכלה במידד שיש וב'עמוס קינן', שכאבם וחששותיהם הכבדים מנשוא עומי-דים ביציבה נוכח ההיסטוריה. נמר של נייר מציג כאן ניסיון ליצור מודל, שיאבחן וישקף את תהליך המגע-הישיר של הספרות עם המציאות, ועמי-דתו במיבחי הזמן.

יוריס

את אחד מסוחטי-הדמעות הגדולים ביו-תר, העוסק בתיאור תקומתה של מדינת-

ליאון יוריס
קיטש ציוני מתקתק

ישראל, כתב סופר יהודי אמריקאי בשם **ליאון יוריס**, תחת הכותרת אסטודוס * את ראשיתו של אותו יום שישי, ה-29 בנובמבר 1947, פותח יוריס בתיאור: "נשמע קול הלמות פטישו של היושב-ראש. העצרת הכללית של האומות-המאו-חדות נפתחה רשמית..."

קטע-ספרותי-יעודי זה, אותו משלב יוריס בסיפרו, מוליך את הקורא אל מגיין הקולות, באולם המליאה אשר בפלאסינג-מאדו, החל בנציג אפגניסתאן: "פרשת ההצבעה באה לקיצה. הריפורטרים אצור-רצו לטלפון לבשר לעולם את החדשות כהינתן הקול האחרון. תימן נתנה לער-בם את קולם ה-13... תלאכיב היתה כמרקחה. כמיכום הסופי הוכח, שהנצחון היהודי היה מכריע. לערבים היו 13 קו-לות, מהם 11 קולותיהן של אומות ער-ביות או מוסלמיות... אף שיצאה מיש-לחת היישוב מן המערכה בפלאסינג מאדו-זידה על העלייה, ואף שראתה בהתח-לות להנס, עמדה בה הכרת המציאות, שהשימחה בתלאכיב היתה שימחה לשענה. בדינוריו ומנהיגי היישוב ידעו, כי כדי לזכות בעצמאות למדינה היהודית יצטרך עוד להתחולל גם גדול מזה..."

בורלא

בסיפור סנונית ראשונק ** מציג הסופר יהודי **בורלא** היבט נרגש למדי של אותו תאריך: "בו כשבוע, בערב 29 בנובמבר (1947), כשבני הקבוצין כולם, כמו כל בית ישראל מקצה עולם ועד קצהו, ישבו רתוקים-צמודים למקלטי-הרד-יו! עת מועקת ציפיה ורטטט אומה נס-רתת המו בלב איש ואיש לקראת גזר-דינה של עצרת האומות-המאוחדות על גורל ארץ-ישראל ועם ישראל — ישבה תמרה בין הפמכים למקלט, ראשה נתון בין ידיה, והאזינה כרחילו לקולות הער-לים מן המכשיר... בשעת מניו-הקולות הראשון, שהיה רובו נגד יצירת מדינה ערבית בכל הארץ, ואחריו מניו-הקולות בעד חלוקת הארץ לשתי מדינות, היו גם פניה כפני רבים אחרים, אחוזי אדמני-מות מהתלהבות ועיניה היו כמפיות הצו-רשפים בכל רגע שעלה ונבר מיספר הקולות, ובסוף, אחרי הודעת יושב-ראש הקולות על הקמת שתי המדינות, כפרץ מאות החברים והחברות כנל אדיר ב-מחול מלווה שירת-צהלה — היתה תמרה מעורבת בול-בלל. מפעם לפעם חזרה ושילבה את עצמה במעגלי הריקוד עד שעה מאוחרת..."

המשך תיאורו של בורלא את שימחת החלטת הא"ם, הוא המשך תיאורה של השימחה והעליצות: "לאחר, השתיה כי-דת, תוך זימרה ומהולות, כשישבו רבים תחתיהם עייפים-עליונים, עלו מעצמם כמה חברים על כסא, לקחו לשונם ונאמו נאום, איש לפי יכולתו, איש כפי מידת

* ליאון יוריס — אסטודוס; עברית: יוסף נדב; הוצאת סוכנות סטימצקי; 655 עמודים (2 כרכים בכריכה רכה). ** יהודה בורלא — סנונית ראשונה; הוצאת מסדה; 268 עמודים (כריכה קשה).

יינו, רפי, למשל, נאם נאום סוציולוגי, שתוכנו הקמת קיבוצים עולמיים לנאות הארש. אחריו עמד המורה הוותיק ועמד להשמיע דבריו..."

בורלא מכניס בפי גיבוריו מילים הי-מנסות לתאר מעמד זה של ה-29 בנו-במבר 1947: "שעה זו היא שעת שירוד מערכות אנוש עלי אדמות, שעה ראשונה למיפנה מוחלט, לשינוי נמרץ בתולדות אדם כתבל רכה. אם תרצו, זו שעה ראשונה של, אחרית הימים, ודאי עוד רב הזמן אשר צעדי אנוש יהלכו בעקל-קלות, כפתלתלות ובוזזות. אבל השעה הראשונה להליכת האדם כנתיבה חד-שה — נולדה הלילה הזה. מעמד הרי-

יהודה בורלא
קיבוצים עולמיים לגאולת האנושות

סיני — אם היה במציאות או לא היה — אין זה חשוב לעצם העניין, אבל מעמד הריסיני ישנו מאז ומתמיד כנו, הוא מציאות, הוא כתוב וחרות באותיות-נצח-כלזה לבנו, והמכתב מכתב אלוהים הוא חרות על הלוחות. וכשם שמעמד הרי-סיני היה ודאי משום שירוד מערכי לב-אדם, שעת-מיפנה ראשונה לשבירת אל-לי-לים, להשמדת, עבודות ורות, לנצחון הרוח על החומר, לגילוי האלוהי באנ-שי, להופעת האידיאלים הגדולים של נביאינו — אם כי נמשכו וארכו, אחרי מעמד הריסיני, העבודות הזרות שנים רבות, כן המעמד בשעה זו בעצרת האו-מות-המאוחדות. כי הן זו הפעם הרא-שונה, אולי, בתולדות העמים כולם, כי גברה מידת-הצדק, רק כנות הצדק ולא ככוח האגרוף, לפחות בליבם של כמה באי-כוח עמים שונים ורחוקים זה מזה, לתקן עוולת-עולם אחת, להוציא מישפס-אמת בלא כל שכר תומרי, בלי, אינטרס-כמעט — אלא, בעיקר, ביצוע דבר אמת וצדק..."

עוד מעט מתחושת משק כנפי ההיס-טוריה מביא בורלא בהמשך: "מאורע זה, איפוא, הוא כביר, מופלא, לא רק כשי-כילנו אלא גם כשביל כל באי-עולם, ומי יתנה ומי יפאר גודלה של שעת-

חסר זו? ואנו, אם כרציונאליסטים או כמיסטיים, אם כפסיכיים-סיכיים ואם כ-מאמינים-נאמנים — עמוק-עמוק בלבנו הוצאת בשעה זו ויק-עילאי, טמיר, וכת-קול בוקעת ועולה ממעמקי לבנו לאמור: היום הרת עולם; ישראל, היום נהיית שוב לעם..."

שמיר

בסיפרו במו ידיו (פרקי אליק) * מוליך שמיר את אחי-גיבורו אל פרק שכותר-תו הוא כ"ט בנובמבר, הנפתח בתיאור: "בשעות-ערב המוקדמות נדמה היה ש-אין זו אלא התפיסה הרגילה של מוצאי-היום. אליק חוזר הביתה כרגל משום שהאומות-המאוחדות היו נדושים וההליכה הי-תה נעימה והדרך לא אין לו. התכונן לבלות ערב שקט. לא היה זה, כמופן, אלא מעין חיפוי על המתחות הגדולה, האומות-המאוחדות, מתיחות הימים האחרונים — אך נדמה היה לו שיעלית להישמר מן הלהיטות הקלה-להתלקח אשר הקיפה את כל לבלרי-החנויות שבעיר. אם יהיה פה חג, ידע או ניחש בעמקי-נפשו, יהיה הוא כלי-כך שלוי (בתוך הי-מחומה), כלי-כך בלתי ניתן להתחלק, עד כי מוטב שימצאוהו בלא עדים..."

אחרי-גיבורו של שמיר, אליק, יוצא אל הרחוב, והמחבר מתאר רחוב זה, הנתון בצפייה מתנה לקראת הבאות: "עמדו שם, צמודים, וראו שההצבעה עוד לא תמה, יהיו שני-שלישים או לא יהיו, נשמע קולו של רסי-דיבור אחד בהצטרפו אל סיעת-המתכוננים. שאלה זו לא נש-אלה על מנת שתיענה, אלא היתה כמין-גניחה מוסכמת, שהכל גונחים בימי הי-הכרעה — אך אליק, שהחל חרט מגדרו כפי שיעד לעצמו עוד בראשית הערב, הפטיר ברמה, יותר משני-שלישים! — ונשמע כצוץ..."

בהמתנה לסיכום הסופי של קריין שי-רות-השירור, מעיר אחד הנוכחים: "כל-כך הרבה שימחה מחכה לאות-הזינוק. זה יהיה מירון שיגעוני." ואת שימחת ההמונים מתאר שמיר כך: "בככרה של העיר אי-אפשר היה לעבור מצד אל צד, כאשר נדחפו נדחפו. העיר פלטה כל אשר בה ותכיונה אל הכפר, לובשי-פי-ג'אמות עם גבירות כפלוסון, מישפחות על ספן עם להקות של צעירי תנועות הנוער, המולה טובה היתה, הכיבה על הבירות, ומתוך חסירות נלהבת היו מר-סיפים עליה ומוספים, כיוצקים שמן על המדורה. כמה וכמה רמקולים התדפקו על עור-התוף במין נהמה מצלצלת וגבוהה שאין להבחין בה דבר, ואיש לא הקי-שיב, כמופן, לנאומים. גם הזמר אשר לפיו, כביכול, נעו מעגלי-ההורה בלב הכיכר אי-אפשר היה לשמוע... לכאורה היה נתון כל הציבור כולו בתנועה שאין לה סוף, אך באמת היה מרוחק למקומו. מפעם לפעם נתעתה מכונית מאושפלת

* משה שמיר — במו ידיו (פרקי אליק); הוצאת ספרית פועלים; 252 עמודים (כרי-כה קשה).